

پایه هفتم

بخش چهارم

هنر آوایی

وزن

درس اول

هدف درس

■ آشنایی با الگوهای وزنی با استفاده از دو کشش کوتاه و بلند

انتظارات عملکردی

- منطبق با ضرب یک شعر یا قطعه موسیقی دست بزنند.
- نمونه‌ای از ضرب منظم و ضرب غیرمنظم را با دست زدن یا کوبیدن روی میز اجرا کنند.
- یک شعر را در دو تمپوی متفاوت به صورت دکلمه بخوانند.

شرح موضوع

برای تدریس این درس باید سه مفهوم کلی (ضرب و الگو، تمپو، ضرب منظم و غیرمنظم) را برای دانش‌آموزان شرح داد. در اینجا هر کدام از مفاهیم به طور جداگانه توضیح داده، و سپس فرایند تدریس آن بیان شده است.

ضرب و الگو

آ	آ	آ	آ
۱	۲	۳	۴
۲	۲	۲	۲
ثانیه	ثانیه	ثانیه	ثانیه

وزن (ریتم) از عناصر مهم موسیقی است. تکرار منظم امتداد صدا، وزن را ایجاد می‌کند. اگر آوایی مانند «آ» را چهار بار پشت سر هم در زمان معینی مثلاً دو ثانیه بکشید، ایجاد وزن کرده‌اید. (آی اول، باید با شدت بیشتری از سه تایی بعدی ادا شود.)

فرایند تدریس

توضیح از طریق انطباق با اوزان شعری

گام اول: (این درس با روش پیش سازمان‌دهنده طراحی شده است که در بخش کلیات، ص ۱۵ مطالعه کردید.) ابتدا با ترکیب «ای ساریان» توسط معلم روی میز ضربه زده شود. بهتر است، این عبارت چند بار

بدون ضربه خوانده، و سپس همراه با نواختن ضربه به میز خوانده شود. در مرحله سوم ضربه زدن بدون گفتن عبارت ادامه یابد. در اینجا توضیح داده می‌شود، مجموع «ای ساریان» یک الگوی وزنی است که مدام تکرار، و چهار ضربه‌ای که (برای هر هجا) به میز زده می‌شود، هر کدام یک ضرب است.

ای	سا	ر	بان
ضرب اول	ضرب دوم	ضرب سوم	ضرب چهارم
الگوی وزنی (ریتیمیک)			

گام دوم : از دانش‌آموزان خواسته شود با دست زدن معلم را همراهی کنند.

گام سوم : حالا از عبارات دیگر استفاده، و از دانش‌آموزان خواسته شود ضرب و الگوی وزنی (ریتیمیک) را تشخیص دهند. از آنها خواسته شود برای هر عبارت چند بار پشت سر هم این کار را تکرار کنند. عباراتی مانند آمده ام

آ	م	ده	ام
ضرب اول	ضرب دوم	ضرب سوم	ضرب چهارم
الگوی وزنی (ریتیمیک)			

زنده شدم :

آسمان :

خداحافظ :

و هر واژه یا عبارت دلخواه دیگر

درک مفهوم با شمارش

گام اول : از دانش‌آموزان خواسته شود از یک تا چهار، چند بار پشت سر هم (مثلاً سه بار) به طور منظم و هماهنگ با هم بشمرند. مشابه زمانی که با هم تمرین ورزشی می‌کنند :

یک، دو، سه، چار (به جای چهار بگویند برای نظم بیشتر)

۱-۲-۳-۴	۱-۲-۳-۴	۱-۲-۳-۴
الگوی وزنی (ریتیمیک)	الگوی وزنی (ریتیمیک)	الگوی وزنی (ریتیمیک)

۱- هجا یا بخش، یک واحد گفتار است که با هر ضربه هوای ریه به بیرون رانده می‌شود. در زبان فارسی هر هجا دارای یک حرف صدادار است که دومین حرف هجاست. از این رو در هر گفته به تعداد حرف‌های صدادار هجا وجود دارد؛ مثلاً کلمه (پر) یک هجایی و کلمه (پر - و) دو هجایی و کلمه (پر - و ا - نه) سه هجایی و کلمه (آ - ز ا - د - گ) چهار هجایی است.

هر شماره یک ضرب و هر گروه از شماره‌های ۱ تا ۴ یک الگوی وزنی است.
 گام دوم : دانش‌آموزان به دو گروه تقسیم شوند و از آنها خواسته شود با آوای «هو هو چی چی» صدای قطار را تقلید کنند. یک گروه «هو هو» و گروه دیگر «چی چی» را بگویند. هر یک از اصوات هو و چی یک ضرب و «هو هو چی چی» یک الگوی وزنی است.

هو	هو	چی	چی
ضرب اول	ضرب دوم	ضرب سوم	ضرب چهارم

الگوی وزنی (ریتیک)
 تقلید صدای قطار

توضیح از طریق انطباق با تصویر

به تصویر نرده‌ها در کتاب درسی نگاه شود. هر نرده ضخیم یک ضرب و هر کدام از نرده‌های کمانی یک الگوی وزنی است. در مثال اول هر نرده ضخیم یک هجای کلمه و نرده کمانی کل واژه است. در مثال دوم هر شماره یک نرده ضخیم و هر گروه چهارتایی از شماره‌ها نرده کمانی است.

شرح موضوع

اصوات با ضرب منظم و ضرب غیر منظم

در برخی از قطعات موسیقی، ضرب‌ها منظم و در برخی نامنظم است. ترانه‌های محلی، سرودها و تصنیف‌ها ضرب منظم دارد و به همین دلیل می‌توان با آنها دست زد یا پای کوبید. نوحه‌هایی که در دسته‌های زنجیرزنی و سینه‌زنی خوانده می‌شود و عزاداران همراه با آن به صورت هماهنگ سینه و زنجیر می‌زنند، نیز ضرب معین دارد. اصلاً علت اینکه عزاداران می‌توانند هماهنگ با هم این کار را انجام دهند، همین ضرب‌های منظم است. برعکس؛ آوازهای موسیقی ایران که معمولاً تنها با یک ساز همراهی می‌شود. تلاوت قرآن کریم، نیایش ربنا و نوحه‌هایی که عزاداران تنها می‌توانند به آن گوش کنند، ضرب منظمی ندارد یا به عبارت دیگر دارای ضرب غیر منظم است. می‌بینید که به علت نبود ضرب‌های منظم نمی‌توان با این قطعات دست، پا یا زنجیر زد.

فرایند تدریس

انتقال مفهوم از طریق مقایسه شعر کلاسیک و نو

گام اول : چند بیت از شعر «ای ساربان» یا هر شعر کلاسیک دیگر روی تابلو نوشته، و از بچه ها خواسته شود همراه با خواندن شعر، دست بزنند.

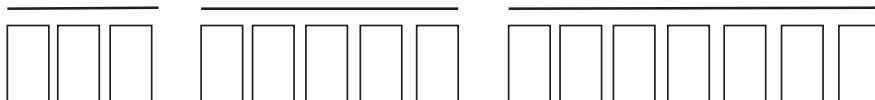
ای ساربان آهسته ران کارام جانم می رود
وان دل که با خود داشتم با دلستانم می رود
می بینید که الگوی وزنی «ای ساربان» یعنی مستفعِلن تکرار شده است و دانش آموزان می توانند هماهنگ با هم با آن دست بزنند و در واقع ضرب های منظم را اجرا کنند.
گام دوم : حالا یک شعر نو روی تابلو نوشته، و از دانش آموزان خواسته شود مرحله قبل را تکرار کنند؛ مثلاً:

اهل کاشانم، پیشه ام نقاشی است
گاه گاهی قفسی می سازم با رنگ
می فروشم به شما
تا به آواز شقایق که در آن زندانی است
دل تنهایی تان تازه شود.

هماهنگی و ضرب زدن با این شعر اگر هم امکان پذیر باشد، نسبت به شعر کلاسیک بسیار دشوارتر است. علت آن نیز وجود ضرب های منظم در شعر کلاسیک و نبود آن در شعر نو است.

توضیح از طریق انطباق با تصویر

از دانش آموزان خواسته شود شکل نرده های کتاب را با چنین شکلی که روی تابلو می کشید، مقایسه کنند.

انتقال مفهوم از طریق نمونه صوتی

یک قطعه موسیقی با ضرب منظم (مثل ترانه محلی استان خودتان یا سرود «ای ایران» یا هر قطعه دلخواه) و یک قطعه موسیقی با ضرب نامنظم (مثل اذان مؤذن زاده اردبیلی، یک آواز موسیقی ایرانی، تلاوت قرآن) برای دانش آموزان پخش، و از آنها خواسته شود آن دو را با یکدیگر مقایسه کنند.

شرح موضوع

سرعت (تمپو)

سرعت ضربات موسیقی در برخی از قطعات موسیقی زیاد و در برخی کم است؛ مثلاً قطعه «نواپی نوایی» از «بارون بارونه» کندتر است.

فرایند تدریس

توضیح از طریق انطباق با شعر

از دانش‌آموزان خواسته شود، شعر «ای ساربان» را یک بار کند و یک بار تند بخوانند و همراه با آن دست بزنند. می‌توان، سرعت را با یک بار با خوانش خود به دانش‌آموزان نشان داد تا هماهنگ با هم باشند.

توضیح از طریق شمارش

از دانش‌آموزان خواسته شود به نوبت از یک تا چهار با سرعت‌های مختلف بشمارند. کدام یک تندتر و کدام یک کندتر می‌شمارند؟

توضیح از طریق مثال و مقایسه با محیط پیرامون

گام اول : تقلید صدای قطار

از دانش‌آموزان پرسید سرعت قطار در ابتدای حرکت خود با وقتی که کاملاً به راه افتاد چه تفاوتی دارد؟ از آنها خواسته شود با ادای «هو هو چی چی» در سرعت‌های مختلف آن را تقلید کنند.

گام دوم : آیا می‌توانند مثال‌های دیگری بزنند؟

– دیدن و آرام راه رفتن

– ضربان قلب هنگام استراحت و ورزش

– حرکت خودروها در ترافیک یا مسابقات اتومبیل رانی

– و ..... و .....

ملودی (لحن)

درس دوم

هدف درس

■ درک و آشنایی با لحن

انتظارات عملکردی

- یک لحن دلخواه را با آواهایی مانند، ها، دا، آ و بدون کلام، بلند اجرا کنند.
- برای اصوات آهنگین و اصوات غیرآهنگین مثال‌هایی بزنند.
- برای اصوات بم و اصوات زیر مثال‌هایی بزنند.
- اصوات بم و اصوات زیر را با ابزار در دسترس تولید کنند.

شرح موضوع: لحن

اگر هر قطعه موسیقی‌ای را که شنیده‌اید با آواهایی مانند ها، دا، آ و... خوانده یا زمزمه شود، لحن آن قطعه را استخراج کرده‌اید. در قطعات موسیقی با کلام، شعر را حذف کنید. اگر این کار را انجام دهید، می‌بینید که می‌توانید همراه با زمزمه خود دست بزنید. زیرا در لحن، اصوات روی الگوهای وزنی که در درس قبل به آن پرداختیم، چیده می‌شود؛ به بیان دیگر لحن ترکیب اصوات با الگوهای وزنی است.

فرایند تدریس

گام اول: از دانش‌آموزان خواسته شود یک قطعه موسیقی معروف مانند سرود جمهوری اسلامی ایران، ای ایران، یا یک ترانه محلی را با راهنمایی معلم، هماهنگ با هم بخوانند.

گام دوم: در این مرحله، همراه با خواندن قطعه موسیقی، مانند درس قبل، دست بزنند. صدای حاصل از دست آنها، وزن قطعه را نشان می‌دهد.

گام سوم: از دانش‌آموزان خواسته شود فقط آهنگ را بدون کلام و با آواهایی مانند ها، دا، آ بخوانند. پس از اجرا نتیجه‌گیری شود، صدای حاصل از این اصوات لحن (ملودی) است.

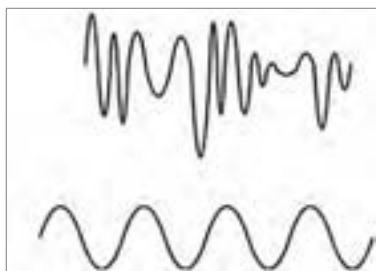
گام چهارم: از یک یا چند دانش‌آموز خواسته شود به نوبت یک آهنگ دلخواه را با آواهایی مانند ها،

دا، آ و بدون کلام، بلند اجرا کنند و دیگر دانش آموزان نام آن آهنگ را حدس بزنند؛ سپس پرسیده شود، چه چیزی باعث شد تا آن آهنگ را بشناسند. پاسخ لحن است.

شرح موضوع

تفاوت اصوات آهنگین و غیر آهنگین

صدا از طریق ارتعاش اجسام ایجاد می شود. این ارتعاش موجی ایجاد می کند که عامل اصلی شنیده شدن صداست. اگر موج حاصل از ارتعاش منبع صوت، شکلی منظم داشته باشد، اصوات آهنگین تولید خواهد شد و اگر موج منظم نباشد، اصوات غیر آهنگین است. (تصویر زیر)

۱ شکل بالا موج یک صدای غیر موسیقایی (غیر آهنگین)

۲ شکل پایین موج یک صدای موسیقایی (آهنگین)

به عنوان مثال صدای کوبیده شدن در غیر آهنگین است؛ چون شکل موج آن نامنظم است؛ ولی صدای حاصل از ضربه روی یک سنج کوچک به علت منظم بودن شکل موج آن آهنگین است.

فرایند تدریس

توضیح از طریق مثال و مقایسه با محیط پیرامون

با استفاده از مثال های کتاب درسی از دانش آموزان خواسته شود، صداهایی را که در طول روز می شنوند، نام ببرند و با راهنمایی معلم، بگویند کدام یک آهنگین و کدام یک غیر آهنگین است.

اجرای اصوات آهنگین

از دانش آموزان خواسته شود، یک جمله از یک قطعه موسیقی را بخوانند؛ مثلاً: ای ایران، ای مرز پر گهر سپس، هر بخش را جدا جدا و با مکث بخوانند مثلاً: ای / مکث / ای / مکث / ران نتیجه: هر صدایی که به این روش تولید می کنند، صدایی آهنگین است.

شرح موضوع

زیر و بم بودن صدا

اصوات ممکن است زیر یا بم باشد. علت زیر و بمی اصوات، سرعت ارتعاش منبع صوت در واحد زمان است. هرچه میزان ارتعاش جسم در واحد زمان بیشتر باشد، صدا زیرتر و هرچه کمتر باشد، صدا بم تر است.

در آلات موسیقی، که مهم ترین منابع تولید اصوات موسیقایی است نیز همین طور است. به همین دلیل است که سازهای بزرگ تر، صدای بم تری نسبت به سازهای کوچک تر دارند. (عود با سه تار مقایسه شود.) حالا می توان تعریفی دقیق تر از لحن ارائه کرد : چینش اصوات آهنگین (موسیقایی) با زیر و بم های متفاوت روی الگوی وزنی، لحن را به وجود می آورد.

در تصویر زیر، گروه سازهای زهی را می بینید. در این تصویر هر چه اندازه سازها از راست به چپ بزرگ تر می شود، اصوات سازها بم تر می شود.

String Family

Bass

کنترباس

Cello

ویلینسل

Viola

ویولا

Violin

ویولن

گروه سازهای زهی

فرایند تدریس

گام اول : از دانش آموزان خواسته شود صدای زنان را با مردان، صدای زنگ مدرسه را با بوق های ورزشگاه مقایسه کنند و بگویند کدام یک زیرتر و کدام یک بم تر است.

گام دوم : از دانش آموزان خواسته شود مثال هایی از اصوات زیر و بم بزنند که اطراف خود می شنوند.

گام سوم : از دانش آموزان خواسته شود بم ترین و زیرترین صدایی را که می توانند تولید کنند.

گام چهارم : در این مرحله معلم یک خط کش فلزی یا پلاستیکی را طوری کنار میز قرار بدهد که قسمتی از آن خارج از حاشیه میز باشد. با دست به آن ضربه زده شود تا به ارتعاش درآید. این کار در چند حالت انجام داده شود؛ یعنی با طول های متفاوت خط کش که بیرون از حاشیه میز قرار دارد. وقتی طول خط کش بلندتر است، صداها بم، و وقتی طول خط کش کوتاه است، صداها زیر است.

گام پنجم : از دانش آموزان خواسته شود لحن سرود ای ایران را با آواهایی مانند ها، دا، آ و بدون کلام، بلند اجرا کنند. آیا می توانند زیر و بمی صداها را تشخیص دهند؟ (این فعالیت دشوار است)

رنگ صوتی

درس سوم

هدف درس

■ شناخت رنگ صوتی

انتظارات عملکردی

■ از روی رنگ صوتی، صداهایی را که می شنوند، تشخیص دهند.

شرح موضوع

اصوات علاوه بر زیر و بم مشخص، رنگ یا طنین منحصر به خود دارند. صدای حاصل از دو ساز مختلف حتی اگر اصواتی با کشش مشابه و زیر و بمی یکسان تولید کند، باز با هم متفاوت و از یکدیگر قابل تشخیص است. علت، تفاوت در رنگ صوتی آن دو ساز است. رنگ در کنار امتداد و زیری و بمی که در دو درس قبل به آنها پرداختیم از ویژگی های اصوات موسیقایی است.

فرایند تدریس

گام اول: از دانش آموزان پرسیده شود، هنگامی که زکام می شوند، صدایشان چه تغییری می کند؟ پس از مباحثه نتیجه گیری شود: تو دماغی می شود؛ یعنی صدای آنها تمامی ویژگی های خود را حفظ، و فقط رنگ آن تغییر می کند. دانش آموزان مثال های دیگری می توانند بزنند.

گام دوم: از دانش آموزان پرسیده شود، هنگام صحبت تلفنی معمولاً چه زمانی بیشتر صدای یک نفر را با فرد دیگری اشتباه می گیرند؛ مثلاً صدای برادر بزرگ تر خود را با پدرشان یا مثال های مشابه. پس از مباحثه نتیجه گیری شود که شبیه بودن رنگ صدای دو نفر باعث بروز این اشتباه می شود.

گام سوم: دانش آموزان به دو گروه تقسیم شوند. از یک گروه خواسته شود چشمان خود را ببندند و از گروه دیگر خواسته شود به نوبت از روی یک متن بخوانند یا سرودی را اجرا کنند. گروه اول نام شخص گوینده را حدس بزنند؛ سپس سؤال شود: «کدام ویژگی سبب شناختن صدای فرد شد؟» پاسخ رنگ صوتی است.

شکل (فرم)

درس چهارم

هدف درس

■ شناخت مفهوم شکل در موسیقی

انتظارات عملکردی

■ با استفاده از آواهایی مانند ها، دا، آ و ... و تکرار آنها، آهنگی بسازند .

شرح موضوع

در درس دوم در تعریف لحن بیان شد که اصوات موسیقایی با اوزان مشخص است که قابل دنبال کردن و زمزمه کردن باشد.

چه عاملی سبب می شود که بتوان یک لحن را دنبال کرد و آن را به یاد سپرد؟ پاسخ فرم یا شکل لحن است. در یک قطعه موسیقی، عبارات موسیقایی تکرار می شود و در خلال این تکرارها، عبارت جدیدی معرفی، و سپس آن نیز تکرار می شود. هر چه تعداد تکرارها بیشتر باشد، پیگیری و به یاد سپردن قطعه ساده تر خواهد بود. به همین دلیل، لحن های محلی بسیار ساده، و یادگیری آنها آسان است.

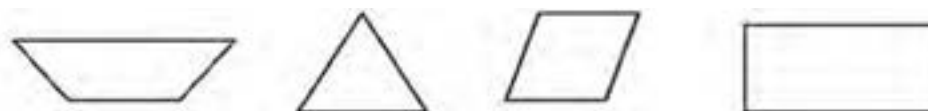
فرایند تدریس

بیان مفهوم شکل از طریق خطوط بصری

چند خط پراکنده روی تابلو کشیده شود. از دانش آموزان سؤال شود، آیا شکل مشخصی روی تابلو می بینند؟

سپس همین خطوط را به شکل‌های مختلف هندسی تبدیل کنید و سؤال، تکرار شود.

توضیح دهید که خطوط به تنهایی و جدا از یکدیگر شکلی را ایجاد نمی‌کند و باید در قالبی قرار بگیرد که قابل تشخیص باشد. در موسیقی نیز همین طور است. اصوات موسیقایی باید با شکل مشخصی کنار هم قرار بگیرد تا بتوان آنها را زمزمه کرد و به یاد سپرد.

بیان مفهوم شکل از طریق ارتباط کلمه و جمله

چند کلمه به صورت پراکنده روی تابلو نوشته شود. می‌توان از جملات کتاب استفاده کرد.

شیء/ چیز/ برای/ داریم/ هر/ نیاز/ شناخت/ به/ چیزهایی/ چه/ یا/ ؟

از دانش‌آموزان خواسته شود مفهوم این کلمات پراکنده را بیان کنند. خواهند دید که امکان پذیر نیست، چون کلمات در صورتی که به صورت معنادار کنار هم قرار بگیرند، جمله را ایجاد می‌کنند و جمله مفهومی را می‌رساند. کلمات پراکنده چون به ساخت جمله منتهی نمی‌شوند، مفهومی را نیز نمی‌رسانند. در این جا جمله معادل شکل در نظر گرفته شده است. حالا جمله مرتب شده «برای شناخت هر شیء به چه چیز یا چیزهایی نیاز داریم؟» نوشته شود و با مرحله قبل مقایسه شود.

بیان مفهوم از طریق اجرای دانش‌آموزان

از دانش‌آموزان خواسته شود هر یک آوایی تولید کنند. خواهند دید که هرج و مرج و بی‌نظمی در کلاس ایجاد می‌شود. حالا آنها به گروه‌هایی تقسیم شوند و از آنها خواسته شود با ابزار در دسترس یا با استفاده از آواهایی مانند ها، دا، آ و غیره آهنگ بسازند. راهنمایی شود که از تکرار برای ایجاد شکلی منظم تر استفاده کنند. (این فعالیت ممکن است برای برخی از دانش‌آموزان دشوار باشد.)

نتیجه گیری

اجزا بدون ارتباط با یکدیگر نمی‌توانند شکلی ایجاد کنند. خطوط به تنهایی و به طور پراکنده شکلی نمی‌سازند و کلمات پراکنده به جمله تبدیل نمی‌شوند. ارتباط میان این اجزا است که شکل هندسی و جملات را ایجاد می‌کند که برای ما قابل تشخیص و پیگیری است. در موسیقی نیز همین طور است. اصوات باید با یکدیگر ارتباط معناداری داشته باشند تا شکل لحن قابل تشخیص باشد و در ذهن جای بگیرد.

بافت

درس پنجم

هدف درس

■ شناخت مفهوم بافت در موسیقی

انتظارات عملکردی

■ مفهوم موسیقی تک صدایی و چند صدایی را درک کنند.

شرح موضوع

یک قطعه موسیقی را می‌توان تنها با یک ساز یا یک خواننده اجرا کرد. در این صورت تنها یک صدا به گوش می‌رسد که در اصطلاح به آن یک خط می‌گویند. اگر بخواهیم این خط را به صورت بصری نشان دهیم، خطی ساده و نازک خواهد بود.

چند ساز با هم می‌توانند یک قطعه موسیقی را اجرا کنند یا چند خواننده با هم بخوانند. اگر تمامی سازها جملاتی کاملاً شبیه با هم را بنوازند یا خوانندگان کاملاً شبیه به هم بخوانند، باز هم تنها یک خط، صدا ایجاد شده است. اما این بار این خط ضخیم‌تر و ترکیبی از رنگ‌های مختلف صوتی است.

در هر یک از این دو حالت، چه زمانی که قطعه‌ای با یک ساز به تنهایی اجرا شود و چه زمانی که چندین ساز کاملاً مشابه هم بنوازند، موسیقی حاصل تک صدایی است؛ اما ممکن است یک قطعه موسیقی با سازهای مختلف نواخته شود و تمامی سازها یک جمله عیناً مشابه را نوازند. در این حالت سازهای مختلف، جملات مختلفی هم‌زمان با هم می‌نوازند به طوری که اگر از سازها بخواهیم جدا جدا جملات خود را بنوازند، خواهیم دید که تفاوت وجود دارد. البته این تفاوت‌ها با استفاده از علوم مختلف آهنگسازی به گونه‌ای است که در نهایت لحن زیبایی به گوش خواهد رسید و هرج و مرج و بی‌نظمی ایجاد نخواهد کرد. به این موسیقی چند صدایی می‌گوییم. اگر بخواهیم با خطوط موسیقی چند صدایی را نشان دهیم، چند خط متفاوت خواهد بود که با هم یک شکل منظم و هماهنگ را به وجود آورده است.

ساز اول :

ساز دوم :
ساز سوم :

کل قطعه موسیقی

فرایند تدریس

توضیح بافت از طریق مقایسه با لباس : از جلسه قبل از دانش آموزان خواسته شود برای این درس یک لباس بافتنی، همراه خود بیاورند. در کلاس لباس‌ها با هم مقایسه شود. بعضی از آنها تنها از یک نوع پارچه یا کاموا به صورت تکرنگ است که با موسیقی تک صدایی مشابه است. در بعضی از آنها طرح‌هایی یا با همان پارچه و کاموا یا با پارچه و کاموای دیگری با رنگ و جنس متفاوت به کار رفته است که مشابه با موسیقی چند صدایی است. در نهایت دانش آموزان با هدایت معلم متوجه شوند که استفاده از چند مدل و رنگ کاموا در نهایت به تشکیل یک لباس منظم منجر شده است؛ درست مانند صدای سازهای مختلف در موسیقی چند صدایی. (به جای همراه داشتن لباس می‌توان از نمایش تصویر در این مورد استفاده کرد).

توضیح با استفاده از شکل‌ها : از جلسه قبل از دانش آموزان خواسته شود، برای این درس یک تکه مقوا و چند تکه کوچک کاغذ یا کاغذ رنگی، چسب، قیچی با خود به کلاس بیاورند.

مرحله ۱ : مقوا را به‌طور ساده روی میز بگذارند. این شبیه یک موسیقی تک صدایی است.

مرحله ۲ : با همان مقوا یک مکعب یا مکعب مستطیل بسازند؛ چون از همان یک مقوا استفاده، و فقط حجم زیاد شده است؛ این مرحله مشابه موسیقی تک صدایی حاصل از نواختن مشابه چندین ساز با هم است.

مرحله ۳ : با کاغذ یا کاغذ رنگی، اجزایی را به مکعب خود اضافه کنند و یک شکل معنی‌دار بسازند. شکل حاصل، مشابه موسیقی چند صدایی است.

توضیح از طریق مقایسه و مثال محیط پیرامون

مرحله ۱ : دانش‌آموزان به دو گروه تقسیم شوند و از آنها خواسته شود با آوای «هو هو چی چی» صدای قطار را تقلید کنند. یک گروه «هو هو» و گروه دیگر «چی چی» را به نوبت بگویند. این مرحله نشان‌دهنده موسیقی تک صدایی است.

گروه اول	گروه دوم	گروه اول	گروه دوم
هو هو	چی چی	هو هو	چی چی

مرحله ۲ : حالا از هر دو گروه خواسته شود، هم‌زمان با هم یک گروه «هو هو» و گروه دیگر «چی چی» را بگویند. این مرحله نشان‌دهنده موسیقی چند صدایی است.

گروه اول	هو هو	هو هو
گروه دوم	چی چی	چی چی

مرحله ۳ : می‌توان یک خط به این موسیقی چند صدایی اضافه کرد. به این ترتیب که دانش‌آموزان به سه گروه تقسیم شوند : گروه اول و دوم مشابه مرحله قبل عمل، و گروه سوم پس از دو بار «هو هو چی چی» صدای بوق قطار را تقلید کنند.

گروه اول	هو هو	هو هو	هو هو	هو هو	هو هو	هو هو
گروه دوم	چی چی	چی چی	چی چی	چی چی	چی چی	چی چی
گروه سوم	—	—	بوق	—	—	بوق

مرحله ۴ : آیا می‌توانند مثال‌های دیگری بزنند؟